

## פ ר ט י כ ל מ ט' 33/ב

מיטיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט, שהתקלימה  
ביום ב', כו' באייר תשי"ג - 11.5.1953  
בטעם 1135

הזאתפון:  
היו"ר מ. אונא  
ע. אטף  
ב. אזניה  
מ. בגין  
ד. בר-רב-האי

י. הררי  
ז. ורהפטיג  
ל. שפירא  
ד. שרי

נעדרו:  
ב. אבניאל  
ע. איכילוב  
י. בדר  
א. דויטש  
נ. חח  
ת. טובי  
י. כסה

ק. לוז  
ע. מילמוז  
מ. סנה  
י. קליבנוב  
ח. רובין  
ב. טשון  
א. תבורי

מוזמנים:  
א. רימלט - חבר הכנסת  
ח. כהן - היועץ המשפטי  
א. ידין - משנה ליועץ המשפטי  
ה' ולינס - משרד המשפטים  
ה' הרטגלט - היועץ המשפטי למשרד החקלאות

סדר היום: חוק המועמדים להחליטות חקלאית, תשי"ג-1953

היו"ר מ. אונא:  
בפעם האחרונה רצינו לברר את כמוסד מיטב נזכיר  
בחוק גם את הממשלה וגם את הסוכנות היהודית,  
אבל רצינו לשמוע חוות-דעת של הממשלה.

מר הרטגלט:  
אין הממשלה מתנגדת שייזכרו בסעיף במפורש גם  
הממשלה וגם הסוכנות היהודית, כמוטדות מיטבים.

סעיף 6(ד)(2)

היו"ר מ. אונא:  
כוונת סעיף-קטן (2) היתה, שאם הגוף המתארגן  
עוד לא חתם על תקנות וקלים כלפיו הטופס  
הסטנדרטי של הגוף ההתיישבותי הארצי - גם הוא מחייב את המתישבים  
וישמש יסוד לאותן התביעות שנדון בהם בסעיפים הבאים.

מר ולינס:  
כשמתישב מתחילב לשמור על כללים מסויימים, הוא  
יכול לעשות זאת גם בשעת התיישבותו וגם לאחר מכן.  
לעומת זאת, לגבי ישובים מאורגנים על-ידי גופים התיישבותיים שטרם חתמו  
על חוזים - אותם יחייב רק איתן תקנות שהיה ידוע בזמן ההתיישבות, ורק  
אותם הכללים שהם התנאי לקבלה להתיישבות.

י. הררי:  
בסעיף (ד)(2) כתוב על תקנות של גוף התיישבותי  
ארצי, ויש הגדרה של גוף כזה. בסעיף 2 יש מופח  
חדש: "ישוב מאורגן".

מר ולינס:  
ישנה הגדרה נוספת של ישוב מאורגן. הגוף ההתיישבותי  
הארצי קובע תקנותים בשביל הישובים, וזה התקנון  
לדוגמה שהגוף נותן לישוביו.

י. הררי:  
נאמר שיש כמה מקומות התיישבות שאין להם בכלל  
תקנון. צריך לקחת את התקנון לדוגמה, ודבר זה  
לא הוזכר פה.

היו"ר מ. אונא:

אניני יודע אם הנוסח: "...מטמטת תנאי להתייטבותם", מתאים למקרה זה. כאן מדובר על מקרה שהיה ידוע להם, אבל עדיין לא חתמו. האם הבטוי הזה אינו יכול להביא לידי סיבוכים?

מר ויינס:

הכוונה היתה לומר: אותם הכללים שההחייבות לקיימם לא על מתייטב זה, אלא שהחובה לקיימם על-ידי מתייטבים בכלל באותו גוף שמתארגן בתנאים אלה. אם הדבר לא בוטא - צריך לתקן זאת.

מ. בגין:

אם מחוקקים חוק והופכים את המושג "תקנון" לסעיף בחוק, יש לומר שכל אדם המקבל על עצמו חובות כל-כך מרחיקות לכת, חייב לחתום בהכרה על הדבר. הצעת החוק מחסלת במידה רבה את הנוהג המקובל.

היו"ר מ. אונא:

אנחנו מתבססים על הפרוצדורה המקובלת. השאלה היא רק זו: אם יש תקנון או אין תקנון, ואם האיש יודע מהן חובותיו וזכויותיו, ובאיזו צורה הוא יודע. אין שום צורך לשנות את המקובל, והדבר החשוב הוא - שהאיש ידע זאת. מגמתנו היתה, למצוא דרך טבה יהיה דבר מה ברור לפניו, שעל סמך זה אפשר יהיה להאטימו.

מ. בגין:

הגוף המתייטב ידע שמחובתו להחתיים את המתייטבים הפכטיים על תקנון. אני מציע להכניס בנוסח החוק במפורש ענין של חתימה.

ר. שרי:

דומני שגם היום, שורה של חוקים מטילה חובות מבלי שהאיש עצמו חתם על תזכיר ולא על תקנות הגוף שאליו הוא מתייך. ההתייטבות נובעת מהצהרה חתומה על הצטרפות לגוף הזה. מדוע צריך, איפוא, לשנות את המצב הקיים עם קבלת חוק זה?

ע. אסף:

ביחס לסעיף-קטן (2), אם אנחנו רוצים שהחוק יוכל לפעול לגבי הבעייה הקונקרטית של ישובים שבתקופה הראשונה אי-אפשר עוד לדרוש להם תקנון, הרי יש להסכים שבטלב זה יחמש התקנון לדוגמה של הגוף ההתייטבותי כתקנון למעשה.

החלטה: ברוב קולות נתקבל נוסף סעיף-קטן (ד) מסעיף 6,

כדלקמן: -

"(ד) בסעיף זה "תקנון הישוב" פירושו -

- (1) הכללים אשר ההתייטבות לקיימם על ידי מתייטב מטמטת תנאי להתייטבותו באותו ישוב, בין שהמועמד התחייב בהם בשעת התייטבותו ובין לאחר מכן; או
- (2) אם אין כללים כאמור בפסקה (1) והישוב הוא ישוב מאורגן - הכללים אשר ההתייטבות לקיימם על ידי המתייטבים מטמטת תנאי להתייטבותם, ואשר היו כלולים בשעת התייטבותו של המועמד בתקנון לדוגמה שנקבע על-ידי הגוף ההתייטבותי הארצי שארגן את התייטבותם - שבביל ישוביו".

סעיף 6(א), (ב), (ג)

מר ויינס:

סעיף-קטן (3) אומר: "נוהג להפר, ביודעין, חובות שהוטלו בהתאם לתקנון על הישוב על-ידי סעיף-קטן (5) לא שונה, אלא צריך לקרוא אותו יחד עם סעיף-קטן (ב)."

היו"ר מ. אונא:

אפשר לצרף סעיפים-קטנים (3) ו-(5).

מר ויינס:

אם בתקנון יש הוראות שאחד התנאים להמשך ההתייטבות הוא אורח-חיים מסויים - הדבר ייסאר. ואם אין חובות, אפשר להוציא זאת.

ע. אסף:

אם תחכנס האסיפה הכללית ותחליט על דבר שאינו מוזכר במפורש בתקנון - הדבר יהיה בגדר התקנון, אם כי אי-אפשר לדעת אותו מראש.

היו"ר מ. אונא:

טענין קטן (3) מדובר על זכויות המוטלות בחוק  
התקנון, וטענין קטן (5) - בדבריהם של האלו  
של אונא וליים. הליטי מבקר עליהם בדו"ח.

מר ולינס:

לאור ההסברה של היו"ר, ייתכן שכל-ידי תיקון  
טענין-קטן (3) אמור לאחד את שני הטענות על-מנת  
שהדבר יהיה ברור ויקיף גם זכויות בגבול סמכויות בחוק התקנון.

מר הרטגלט:

אני מציע לכתוב: "לפי התקנון".

מ. בגין:

לא רציתי הסתייגות ביחס לטענין-קטן (2), והטיבה  
היא זו - שאני אסתייג מן הטענין כולו. אני חושב  
שדורש לנו חוק שיסגור גירוסה של עובדי אדמה  
ממקומם. אני מציע להשאיר רק שני טענין-מסנה: על הזנחה וגוימת נזק  
למקרקעים. כל הטענות האחרות, לדעתי, ילוליה להביא לגירוסו של אדם  
ממקום עבודתו בגלל עניינים שנת יותר רעיוניים, ולדאית איננו זכאים  
לתת יד לאותן התופעות הרגילות בהרץ - של גירוס אנשים בגלל חילוקי  
דעות רעיוניים, ממקום עבודתם. אשר לאלימות, זוהי עבירה פלילית, ועל  
עבירה פלילית צריך אדם לבוא על עניו.

ע. אסף:

על מי חלה חובת ההוכחה של "ביודעין"?

י. הררי:

על זה שרואה להיטאר במושב בלי הזכר המוצא.

היו"ר מ. אונא:

הסוכה"י מבקשת להטיל את חובת ההוכחה על האדם.

י. הררי:

אני מציע לקבל את הנוסח כפי שהוא, כי ברור  
שמי שמביא הוכחה, עליו הראייה.

ד. בר-רב-האי:

לא ברור לי מה מוטיפה המלה "ביודעין". אני מציע  
למחוק מלה זו כי ממילא חובת ההוכחה על החובע.

מר ולינס:

אילו הפך האדם חובות שהוטלו - היה זה דורש  
בהחלט את ציון המלה "ביודעין". אבל מכיון  
שכתוב "נוהג להפר" - מחיקת המלה לא תגרום לא להחמרה ולא להקלה.

(א) הוחלט: למחוק בטענין (3)6 את המלה "ביודעין".

(ב) למחוק טענין (5)6.

(ג) לנסח טענין (3)6 כדלקמן: -  
"נוהג להפר חובות שתקנון הישוב מטיל  
עליו או חובות שהוטלו עליו על-ידי  
הישוב החקלאי בהתאם לתקנון".

(ד) הסתייגות בטענין 6 לחבר הכנסת מ. בגין.

### טענין 7

מר ולינס:

הסוכנות מבקשת שיהיה כתוב כי הועדה לא תהיה  
קטורה בכללי הראייה אלא תחליט לפי איקול דעת,  
כמו שנהגו לגבי מקרים אחרים של ועדות ערעורים. השאלה מתעוררת, אם  
דין ראייה כללית בסדרי דין, אבל איננו יודע אם יש לכתוב את הדבר.  
גוף זה מחליט באופן סופי ורק במקרה שיחרוג מסמכויותיו אמור לערער  
בפני בית-דין גבוה לצדק, המפקח על פעולתם של טריבונאלים מעין-  
משפטיים יותר נמוכים. למעשה מטאוריים זאת בידי הועדה עצמה, שתוכל  
במקרה זה לקבל ראיות מסוימות או לא לקבלן, ואין צורך לכתוב זאת.

ע. אסף:

מהן הפרוצדורות שהסוכנות רוצה למנוע מהם?

מר ולינס:

אין זה ענין של פרוצדורה. לגבי פרוצדורה ישנה  
הגבלה בטענין-קטן (ד). הכוונה כאן היא לדיני  
ראיות, הנותנים לשופט הוראות איך לטנן בין הוראות כשרות ובלתי  
כשרות. המגמה היא לומר, שהוראות אלו אינן חלות פה. ועדה זו היא  
מעין משפטית והאדם שיסדיר את האד המשפטי יהיה השופט אשר יתמנה על-ידי  
שר המשפטים, והוא יודע כלל, שועדות כאלה, חובה עליהן לקיים מינימום

מסויים של דינים, והפרתם נחשבת להפרת הצדק הטבעי. אם הדבר לא נטמר - אין זה קולר את הועדה.

י. הררי: היות וזו"ר הועדה הוא שופט, סעיף-קטן (ד) מכל מקום אינו מטחיר אותו מדיני ראיות, ואם אין כותבים זאת - פירושו הדבר שהועדה קטורה לדיני הראיות.

מר ולינס: מה שאמרת, אמרתי על סמך פסק-דין שנחקבל להחרונה. יש כללים שבדרך כלל חלים על ועדה מעין-משפטית.

י. הררי: אני מציע לכתוב שאיננו קטורים בדיני הראיות. לפעמים זה יכול להיות לטובת הנתבע.

ד. בר-רב-האי: בראש הועדה עומד שופט, והוא ימצא את כל האפשרויות. אם באמת אי-אפשר להוכיח שום דבר, אינני מוכן לתת להם חמיכה.

היו"ר מ. אונא: אני מציע שנשמע בכל-זאת את ההסבר בענין הועדות המעין-טיפוטיות וטמכותן, בישיבה הבאה.

מ. בגין: אני מדבר על ערעור בדרך משפטית רגילה, על החלטה המחייבת מתייטב לעזוב את מקום עבודתו. מבחינת זכותו של היחיד שנפגע כאן, בעיית הערעור היא המכרעת. יש בחי-דין בישראל ואולי בכל זאת נעטה עוול? זכות טבעית של כל אדם היא זכות הערעור. זהו בודאי סעיף שאינו בעל משמעות מדינית, אלא חוקית גרידא.

י. הררי: אז יש להקנות זכות ערעור גם לצד השני. חבר הכנסת בגין שוכח שאת מקום ההתייבות מקבל אדם במתנה, וזו זכות שהוא צריך להצדיק אותה.

היו"ר מ. אונא: הועדה דנה בשאלה זו וסכמה שהיא משאירה רק את הזכות לפנות לבית-דין גבוה לצדק, כי היא רוצה למנוע דיון ממושך.

הוחלט: (א) סעיף 7 - נתקבל.

(ב) הכתיבה בקשר לאפשרות להגיש ערעור על החלטת הועדה - לחבר הכנסת מ. בגין.

### סעיף 8

היו"ר מ. אונא: עו"ד גורלי, בשם הסוכנות, מבקש להוסיף בסעיף-קטן (2) ולכתוב: "...כמוה כצו לפינוי בכוח".

י. הררי: בסעיף-קטן (1), מה פירושו "גוף מואגד"? צריך לכתוב "ישוב חקלאי", כי אין להשתמש בכל פעם בשם אחר.

היו"ר מ. אונא: הבעייה העיקרית היא, איך לקצר את הפרוצדורה.

ע. אסף: נוסף על הוצאת חבר מהאגודה בהצבעה ברוב מסויים, יש גם ענין של מתן הודעה בכתב. כזונת סעיף זה, שבמקרה שהועדה החליטה להוציא חבר - כל הפרוצדורה הזו מיותרת.

י. הררי: אני מציע שניתן לוועדה זכות - אם תמצא לנכון - להחליט שהחבר הוצא באופן אוטומטי ממוסדות אחרים.

מר ולינס: פליסקה זו אינה קובעת מראש מה התוצאה לגבי אדם שסעיף זה יחול עליו. דבר זה צריך להיות מוסדר בתקנות הגוף המאוגד שהאדם חבר בו. סעיף זה בא לבטל את הפרוצדורה המסובכת בהתאם לתקנות, בקשר להוצאה.

ל. ספירא:

המסקנה מזה, שאנין למחוק את הסעיף. למכיר  
הוראה מתחילה בתקנון.

ע. פריד:

את הועדה קובעת את היות שמוציאה בו את הנובר,  
הרי נמסרו לה למעשה הסמכויות להחליט מתי תיפסק  
החברות, ודבר זה מנוסח בהתאם להצעת חבר הכנסת הררי.

א. ידלין:

אם יש הסכמה בנוגע להצעת חבר הכנסת הררי, יש  
לכתוב: "היה המועמד חבר בישוב... והחליטה הועדה  
להוציא אותו מהגוף - רוצים אותו כגילו הוא מהגוף גיוס שקבעה הועדה".

ל. ספירא:

יש גוף, והצעה יושב במקום בחוק היותו חבר בגוף  
מזוהה זה. הועדה חלטה מוציאה אותו באופן סילי,  
אלא מחליטה שבירת המולדת לא יהיה יותר חבר. אם זה גוף, אין דרך עזרת  
של הוצאה, ולכן מסתבר שאת הועדה מחליטה להוציא אותו מהגוף - זה הדבר  
שהיא מחליטה. הטיקול הוא, א' להוציא אותו או לא, אבל איננה יכולה  
להחליט גם להוציא אותו מהמושב וגם להשאיר אותו.

אני בכלל חושב שלכל אורך החוק צריך להשתמש  
במונח "להוציא" ולא במונח "להרחיק".

ל. הררי:

אני מציע שייאמר שבדגש שהועדה החליטה על הרחקתו  
של אדם מהגוף, היא תהיה רשאית להחליט על זה  
מהגוף הממוגד. פה הדבר נראה כגילו אוטומאטי, ואני מציע להשאיר זאת  
כאפשרות להחלטתה של הועדה.

מר ויינס:

סעיף 8 נותן תשובה בדבר המושג של הרחקה, והוא  
מגדיר כל "להרחיק" פירושו, להוציא אותו מהמקרקעים  
ולקחת ממנו את המטלטלין. אם הישוב הזה הוא גם אגודה, פירושו הדבר שאותו  
אדם חדל להיות חבר באותה אגודה.

מ. בגין:

בסעיף 8 יש מקרקעים שעל-פי דעת הועדה נתקבלו  
מהמוסד המיישב. זוהי עובדה.

ע. פריד:

בדרך כלל אין המטרה נע ית לכל מתחילת על-ידי  
המוסד המיישב, אלא נמסרת לכלל המחלק את האמצעים  
ומוסד על כך דין-וחשבון למוסד המיישב. אם הדבר אינו נאמר, יכול המתיישב  
לטעון ולא קבל זאת מהמוסד המיישב.

ל. ספירא:

אפשר להשיג אותה מטרה אם נכתוב: "שקבל מהמוסד  
המיישב, ישירות או בעקיפין". כמו כן צריך  
לכתוב: "כל מלווה שקבל מהמוסד המיישב, הן ישירות והן בעקיפין".

מר ויינס:

נכון שהועדה קובעת את הדברים, אבל אם לא נכתוב  
הוראה זאת - שהיא יותר הוראה לועדה, שאין לפרט  
את הדברים - יהיה למעמים קשה לבצע את האמור בסעיף זה. האמור בסעיף  
זה, אלו הן כבר הוראות שהועדה לא תבצע אותן. לכן המקרקעים שמהם הוא  
חייב להיות מוצא, צריכים להיות אלה שהועדה קבעה אותם.

הוחלט: (א) לנסח את הסעיף בהתאם להצעת הועדה,  
בשינוי סדר הסעיפים-הקטנים.

(ב) לתקן את הנוסח ולכתוב בכל מקום "במיטריין  
או בעקיפין".

(ג) להוסיף בסעיף-קטן (5) פיסקה בדבר פיצוי  
יחסי להשקעה כפיית במטלטלין.

טענין 1

היו"ר מ. אונגא:

ביטיבה האחרונה הוצע להכניס במפורש בהגדרה של "מוסד מלישב" גם את הממילה וגם את הסוכנות.

מר ולינט:

ברור לפי הנוסח הקליט, שהסוכנות מובטחת בזה. אולם, נחקבל חוק מעמד ההסתדרות הציונית ובו נקבע שזכויותיה של הסוכנות היהודית ומעמדה וכו' ייקבעו באמנה שתיכרת בינה לביין הממשלה. האם יהיה זה נכון מצד הועדה, לתת לסוכנות בחוק זה דבר שצריך להינתן לה באמנה?

י. שפירא:

עד כמה שאני זוכר את החוק הנדון, נקבע שם במפורש תפקידה המלישב של ההסתדרות הציונית. האמנה באה לקבוע כיצד הדבר פועל, ולהיכנס לפרטים של פרוצדורה. אם אין התנגדות מצד הממשלה, אני חוזר להצעה הקודמת.

הוחלט:

- (א) בהגדרת מוסד מלישב יוזכרו: הממשלה, ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית.  
(ב) הסתייגות לחבר הכנסת מ. בגין.

מ. בגין:

זוהי למעשה ועדה להוצאה ולא לבירור. ועדה שנותנים לה אפשרות לחרוץ דין, איננה ועדת בירור.

א. דימלט:

אני מצטרף להצעת חבר הכנסת בגין, לשנות את שם הועדה.

י. הררי:

אני חושב שמוטב לכתוב בחוק: "ועדה".

הוחלט: לכתוב: "שר החקלאות ימנה ועדה לענין חוק זה".

=====